

LÕPETUSEKS

MILLEKS TESTID? MILLEKS KÜSIMUSTIKUD?

Alljärgnevalt toome välja täiesti tavalise lugupeetud perekond Kask-
maa nelja pereliikme seisukohad testide ja küsimustike täitmise mõtte-
kuse ja/või mõttetuse kohta. Lisame ka pereliikmete üldise iseloomus-
tuse kõrvaltvaataja pilgu läbi ning vajadusel anname mõne soovitus-
liku vihje.

EMA

Üldine iseloomustus. Kassapidaja vastavatud tohtusuuress toidukaup-
luses. Töötanud kaubanduses juba aegade hämarusest peale. Omal ajal
lõpetanud kaubandustehnikumi, kuid soovitud ja planeeritud ülitulu-
toova karjääri asemel jäi peatselt peale tehnikumi lõpetamist lapse-
hoolduspuhkusele. “Sinna mu tööalane tulevik jäigi,” ohkab ta aeg-
ajalt sõbrannadega veiniklaasi taga rasket elu ja saatust kurtes.

Emal on eriline anne kõikvõimalike kookide ja muude küpsehõrgutiste
valmistamise peale. Retseptiraamatuid ta ei hinda, küll aga leiutab ise
vähemalt kord kuus mingi uue saiakese või piruka, mispeale isa
järgmisel päeval ahastades koeraga üha pikemaid jalutuskäike ja
jooksuretki ette võtab.

Sõbrannad on korduvalt emale soovitanud oma hõrgutisi ka rahaks
teha ehk siis kaubana realiseerida, kuid ennast mitteettevõtlikuks ja
madala enesehinnanguga töörügajaks, “ehtsaks nõukogude naiseks”
pidav ema on alati end turustamise teemalt sujuvalt kõrvale laveeri-
nud.

Küll aga tunneb ema oma hingepõhjas, et tegelikult tahaks ta elus
rohkem teha midagi sellist, mis talle endalegi rõõmu valmistab ja mis
teistele inimestele ka tegelikult korda läheb. Midagi sellist, mille eest
teised teda tänavad ja kiidavad. Mitte istuda päevast-päeva, aastast-
aastasse kassaaparaadi taga ja kuulata ostude tegemisest väsinud
inimeste nurinat ja pahameelt selle üle, kui kalliks kõik on läinud ja
kas tõesti kusagilt mujalt samu asju odavamalt ei saa.

Töölt koju jõudes on ema väsinud ja tüdinud, tahab vaikust, omaette olemist. Suvalised hääled ja muud segavad tegurid (nagu näiteks abikaasa, koer, telefon jmt) teevad vaid närviliseks. Mida aeg edasi, seda raskem on õhtuti peale tööd koduste päevamuljeid (loe: muresid ja muid probleeme) kuulata, nende järelt tube koristada, süüa vaaritada, koera järelt kasida jne. Ja üleüldse...

Kokkupuude testide ja küsimustega puudub, kuna peab nende täitmist ajaraiskamiseks või paremal juhul noortele suunatud tegevuseks.

Kõrvaltvaataja pilk. Ema on oma tööst tõsiselt tüdinud. On aja küsimus, millal mõni klientidest tema kohta pretensiooni esitab – kas tema töösse suhtumise või siis juba tööalase eksimuse/lohakuse pärast. Positiivsest mõtlemisest on asi äärmiselt kaugel. Ema rahulolematuse oma tööga annab paratamatult tagasilöögi ka kodustele. Tõenäoliselt joriseb ta nii laste, mehe kui ka koera kallal rohkem, kui asi tegelikult väärt on. Oht kaotada oma perekonna lugupidamine! Ja sõbrannadele olukorda kirjeldades pakub ta ilmselt üle. Põhjuseks tunne, et on oma tööalased võimalused maha matnud ja ennast perekonna nimel ohverdanud. Ootab, et talle selle ohverduse eest tänulikud oldaks. Paraku – tõenäoliselt jääbki ootama, kuna on ainus, kes niiviisi mõtleb.

Soovituslik vihje. Enesehinnagu test ja kogu enesehinnagu peatükk + stressitaluvuse küsimustik. Vajadusel aeg maha võtta nii tööst kui perest ja lubada (ilma põdemiseta!) üht-teist ka ainult endale. Elukutse vahetus oleks võib-olla liiast, küll aga võiks mõelda meeldivamate lisategevuste peale. Vahest tuleks kasuks ka sõbrannade pakutava “jutuabi” kvaliteet tõsisema vaatluse alla võtta?

ISA

Üldine iseloomustus. Osakonna juhataja elektritöid teostavas firmas ehk nn keskastme juht. Lapsest saadik tundnud häirivalt sügavat huvi elektrijuhtmete, seinakontaktide, elektriliste kuuseküünalde jms vastu. Eriliselt häiritud olevat sellest huvist olnud tema ema. Õnneks suutis isa valida ja omandada elukutse, mis teda igati rahuldab. Sealhulgas ka palk. Kuigi alati võiks ju rohkem olla... Ise peab end suureks oma ala spetsialistiks ja heaks ülemuseks. On alati valmis ja nõus teisi elektritemaatikat puudutavates küsimustes juhendama ja abistama. Eriti oma alluvaid. Millegipärast pusivad alluvad oma tööülesannete kallal aga meelsamini iseseisvalt ja pöörduvad isa poole vaid viimases

hädas. Väljaspool tööaega isa oma kolleegidega ehk siis alluvatega ei suhtle. Sünnipäevadest jm tähtpäevi töö juures ei peeta.

Ka kodus ei armasta ei poeg ega ka tütar kuigi tihti isa poole abipalvega pöörduda. Olgu siis tegemist kasvõi füüsilikaülesannete lahendamiseega. Milles asi? Liigne õpetamissoov? Vähene õpetamis- oskus? Puudulik või olematu huumorimeel? Enese võimete ülehinda- mine? Samas ega see isa eriti ei vaevagi – temal on hea rahulik kodus olla, pere saab ise oma asjadega hakkama, tema hooleks on vaid piisaval hulgal vajalikke materiaalseid vahendeid varuda. Kodus armastab isa õhtuti peale tööd teleka ees istuda, kanaleid klõbistada, vahel harva ka mõne õllekese lahti nõõpida. Hea rahulik.

Mõnikord isa tunneb, et elu tema ümber muudkui keerleb ja läheb edasi, aga ta ise seisaks nagu ühe koha peal ja tammuks jalalt-jalale. Siis hakkab teinekord isegi südames pistma. Aga see tunne on vaid hetkeks. Siis läheb üle ja kõik on jälle hästi.

Kokkupuude psühholoogia valdkonnaga: kolleegi naine on psühho- loog. Temaga on hea juttu ajada, aga mis sellest kasu on? Testid ja küsimustikud on jama.

Kõrvaltvaataja pilk. Tundub, et isa on tõepoolest nii mõnegi kandi pealt “rongist maha jäänud”. Ja õnneks või õnnetuseks saab ta aeg- ajalt ka ise sellest aru. Halb näitaja on see, et maailma-asjadest kõrvalehoid(u)mine mõjub juba somaatikale. Tegemist võib, aga ei pruugi olla südamevaevustega meditsiinilises kontekstis, vaid hoopis väljapõdemata arusaamatu hingevaluga. Isa on ju üksinda: nii töö juures kolleegidega koos olles kui ka kodus, kus tema abi ja nõuandeid ei vajata ega soovitagi. Jääbki vaid telekas. Ja õlu. Ja pisted südames.

Soovituslik vihje. Depressiooni küsimustik ja kogu depressiooni peatükk + läbipõlemise hindamise test. Meditsiiniline tervisekontroll ei teeks paha. Lõppude lõpuks pole ju tegemist enam kahekümneaastasega. Kui tulemused on korras, võiks sügavalt läbi mõelda läbi- põlemise hindamise testi tulemused: vahest on mõni töösuhetest algu- se saanud sümptom kandunud üle ka peresuhetele? Ja võib-olla mitte päris õigustatult? Kodurahu on suur ja väärtuslik asi omaette võetuna, kuid kas just sellise hinnaga, et igauks istugu oma mõtetega üksi ja ärgu teisi häirigu?

Kui depressiooni küsimustiku tulem jääb pead vaevama ja hinge kriipima, siis sel juhul soovitaks kellegagi asja arutada. Kellegagi, kes

ei oleks liiga lähedane; kes ei oleks liiga jutukas seda tulemust edasi arutama (näiteks abikaasaga või kolleegidega) ja kes võiks olla abiks samas küsimuses ka edaspidi.

POEG 17 a

Üldine iseloomustus. Gümnaasiumi lõpuklassi õpilane, pisut rohkem kui keskmine õppeedukus. Spordihuviline vähesel määral. Kui just peab. Kaks korda nädalas korvi (õhtuti), pärast saun ja mõned vanemate mängijate ostetud õlled. Elukogemuste vahetamise/aktiivse kuulamise eesmärgil. Tõsisem huviala: tüdrukud. Hetkeküsimus: kas on mingit vahet ehtsal- ja võltsblondiinil? Sama küsimus figuuri iseärasuste kohta. Vaieldamatult on eelnimetatud temaatika kutsevalikust tähtsuse järjekorras eespool. Elukutsevaliku peale mõtlemine on mõttetu tegevus, kuid samas ei saa teemat maha matta. Aeg-ajalt tuleb ikka kellelegi (näiteks kodustele) aru anda teemal “kelleks tahan saada”. Lapsena oli hea lihtne: “tahan saada politseinikuks” ja asi vask. Praegu on häbi nii vahetasustatud töökoha peale mõeldagi. Midagi normaalsemat ikka leiab ja kõik siin ilmas on õpitav. Paaril trennikaaslasel on oma firmad, vahest on neil midagi mõistlikku pakkuda? Võiks ju proovida ka edasi õppima minna, aga mitte mis ala, vaid kuhu sisse saab. See on määrav. Ma võin ju tahta olla südamekirurg, aga sisse saan ikkagi ainult kokakooli. Mis mõtet sel on? Sama värk kutsevaliku testidega: milleks? Test näitab üht, aga elu määrab oma.

Kõrvaltvaataja pilk. Ajaga kaasaskäiv ja oma ajastu iseärasusi tundev noor inimene. Võib juhtuda, et pisut lühinägelik. Rasket pappi tuttava firmas teenida on 1) kunst omaette ja 2) teha midagi enesele mitteomast või täielikult vastu oma tahtmist või pikemat aega oma võimete piiiril on ääretult kurnav nii hingeliselt kui ka kehaliselt. Läbipõlemis-sündroom koos kõige kaasnevaga on sel juhul kiire tulema.

Ja elu on näidanud, et ka raske papp ei kompenseeri mitte alati seda väljateenimise hinda...

Soovituslik vihje. Teha siiski läbi mõni kutsevaliku test (näiteks kutseuundumuse test). Soovitavalt vabatahtlikult, kuid kui muu ei aita, siis mõõdukalt pealekäimist tarvitades “sunniviisil”. Milleks? Et vältida või edasi lükata kohest kukkumist oma iseseisva elutee alguses. Testide tulemusi ei saa ega tohigi võtta absoluutse ja ainsa

tõena. Küll aga saab nende põhjal ära hoida näiteks ajaloohuvilise noore sattumist käsitööliseseltsi tegevjuhiks. St on siiski võimalik määratleda üldjoontes need valdkonnad, millistes on kergem hakkama saada, ja need, millistega suure tõenäosusega raskustesse satutakse.

TÜTAR 10 a

Üldine iseloomustus. Õpilane, tõeline pubekas, ei mingeid tõsiseltvõetavaid huvisid. Hetkel tegeleb beibekultuuri tagamaade sügavuti tundmaõppimisega. Vähe teooriat, rohkem praktikat. Ema loodab, et ehk läheb üle. Tütrele meeldib. Palju diskodel käimist. Palju uusi huvitavaid nägusid. Palju küsimusi. Palju vastuseid.

Vanemate seisukohad a'la liiga suured mobiiliarved, kolme-neljane õppeedukus, õhtuti hiljapeale jäämine, väidetavalt oma lubadustest mittekinnipidamine jms on tõeliselt üle visanud. Keda huvitab õhtuti majade vahel mingi koera jalutamine, samaaegselt käigupealt prügi-kasti tühjendades? Keda huvitab mingi klassijuhataja jutt elukutse valiku jms tähtsusest? Kuhu kiiret?

Kõrvaltvaataja pilk ja soovituslik vihje. Ehk tasub käesoleva kogumiku sirvimisega (või mis veel hullem - selle läbitöötamisega) sellel noorel daamil pisut oodata? Paar aastat, näiteks?